

Майданюк О. П.

студентка,

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Кузнєцова Н. В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних фінансів,

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-611-2-39>

СУЧАСНІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ПРОМИСЛОВІ КЛАСТЕРИ ПОЛЬЩІ

Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних моделей економічного відновлення та технологічного суверенітету в умовах глобальної нестабільності та перебудови логістичних ланцюгів. Досвід Польщі, яка нині є одним із лідерів у Центральній та Східній Європі за залученням прямих іноземних інвестицій, демонструє успішну трансформацію її економічної моделі від «складального цеху Європи» до високотехнологічного промислового хабу. Інвестиційно-промисловий кластер у польській практиці сьогодні – це не просто територіальна концентрація заводів, а складна інтегрована вертикаль, що охоплює освіту, фінанси та інноваційне виробництво. Для України, яка перебуває на етапі формування власної мережі індустриальних парків та підготовки до повоєнного відновлення, адаптація польських механізмів кластеризації та податкового стимулювання є критично важливою для забезпечення макроекономічної стабільності та залучення стратегічних інвесторів.

Особливе місце в сучасній архітектурі інвестиційної привабливості Польщі займає інститут Ключових національних кластерів (Krajowe Klustry Kluczowe – ККК). Це офіційний статус, що присвоюється Міністерством економічного розвитку та технологій на основі багатофакторного конкурсного відбору. До основних критеріїв включають п'ять сфер діяльності кластерів: людські ресурси,

інфраструктура та фінанси; економічний потенціал кластера; створення та передача знань; ініціативи державної політики; та орієнтація на клієнта [4]. Статус ККК фактично виконує функцію «державного знака якості», що сигналізує міжнародним інвесторам про високу надійність та стратегічну значущість даного об'єднання для національної економіки. Такі кластери мають пріоритетний доступ до фінансових ресурсів та міжнародну капіталізацію бренду, що полегшує вихід на глобальні ринки капіталу за рахунок верифікації статусу на державному рівні.

Одним із прикладів успішної реалізації цієї моделі є Мазовійський кластер ІКТ (Mazowiecki Klaster ICT), що об'єднує понад 500 підприємств, з яких 80% малий та середній бізнес (МСБ). Крім того, у складі кластера працюють 9 науково-дослідних інститутів та 6 університетів. Принцип мережевої кооперації дозволяє ефективно реалізовувати проекти у пріоритетних технологічних напрямках: виробництва, екології, енергетики, зокрема у сфері відновлюваних джерел енергії, інформаційних технологій, космосу та штучного інтелекту [3]. Статус Ключового національного кластера забезпечує учасникам преференційний доступ до інструментів «Польської інвестиційної зони», стимулюючи капіталовкладення у високотехнологічні R&D проекти.

Іншим Ключовим національним кластером є Сілезійський кластер автомобілебудування та сучасного виробництва (SA&AM), що розташований в зоні Катовіцької спеціальної економічної зони. Маючи статус Ключового національного кластера, об'єднання інтегрує понад 300 виробничих підприємств, наукових центрів та інституцій підтримки бізнесу. Реалізація інноваційного потенціалу кластеру здійснюється через низку цільових проектів, що охоплюють цифровізацію та кадровий розвиток. Ключовим є проект «Silesia Smart Systems», який спрямований на технологічну підтримку МСБ у впровадженні рішень штучного інтелекту та кібербезпеки на виробництві. Крім того, значна увага приділяється проекту «Dual Education 4.0», який забезпечує адаптацію освітніх програм технічних університетів Сілезії до вимог автоматизованого виробництва. У межах транскордонної співпраці кластер бере участь у проекті «Interreg Central Europe», фокусуючись на розробці низьковуглецевих транспортних систем та циркулярній економіці в автомобілебудуванні [5].

Не менш важливим вектором розвитку є Підкарпатський авіаційний кластер або Авіаційна долина (Dolina Lotnicza), що розташований у Південно-Східній Польщі. Дане об'єднання охоплює понад 210 суб'єктів

господарювання та 35 тисяч працівників, забезпечуючи близько 90% усього національного авіаційного виробництва. Ефективність функціонування Авіаційної долини, яка має дохід 3,5 млрд дол. США, базується на глибокій вертикальній інтеграції з Жешувською політехнікою та залученні капіталу провідних глобальних корпорацій, зокрема Pratt & Whitney та Lockheed Martin [1].

Ефективність функціонування сучасних промислових кластерів у Польщі безпосередньо корелює з багаторівневою системою фінансових та фіскальних стимулів, що трансформувалися після впровадження моделі «Польської інвестиційної зони» у 2018 році. Вона являє собою систему стимулювання інвестицій та поділяє країну на 7 макрорегіонів, які охоплюють загалом 16 воєводств [2]. Дослідження С. Умінського (2025) доводить критичну роль іноземного капіталу в модернізації польської економіки. Автор зазначає, що за 20 років членства в ЄС середньорічний приплив ІІІ у Польщу становив близько 3% ВВП, що фактично випередило обсяги прямої фінансової допомоги з бюджету ЄС (2,1% ВВП) [6. с. 33].

Ключовим фінансовим інструментом виступає механізм звільнення від податку на прибуток, що діє як каталізатор технологічного трансферу. Обсяг цієї допомоги варіюється від 40% до 60% від суми інвестиційних витрат, залежно від розміру підприємства та регіональних показників безробіття.

Невід'ємною є також система цільових грантів ЄС, адаптована під потреби концепції «Індустрія 4.0». Програма «Європейські фонди для сучасної економіки» (FENG) на період до 2027 року передбачає спеціалізоване фінансування для учасників Ключових національних кластерів. Ці ресурси спрямовуються на цифрову трансформацію логістичних ланцюгів, екологізацію виробництва та R&D проєкти, де витрати на дослідження можуть бути вирахувані з бази оподаткування у подвійному розмірі.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що конкурентоспроможність економіки Польщі дедалі більше залежить від досліджень, розробок та інновацій, а також від здатності динамічно освоювати нові технології, брати участь у їхньому створенні та розвитку. Успіх інвестиційно-промислових кластерів зумовлений глибокою трансформацією інституційного середовища, ключовим етапом якої стало впровадження Польської інвестиційної зони. Ця реформа дозволила масштабувати досвід спеціальних економічних зон на всю територію країни, створивши універсальний механізм виокремлення Ключових національних

кластерів та стимулювання капіталовкладень через поєднання податкових пільг та цільових грантів ЄС.

Література:

1. Aviation Valley. Official website. URL: <https://www.dolinalotnicza.pl/o-nas/>
2. Investment in Poland. KPMG Poland. 2024. URL: <https://kpmg.com/pl/en/insights/business-transformation/investment-in-poland-2024-edition.html>
3. Mazovia Cluster ICT. Official website. URL: <https://klasterict.pl/en/strona-glowna-english/>
4. Ministerstwo Rozwoju i Technologii. Database 2024. URL: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/krajowe-klastry-kluczowe>
5. Silesia Automotive & Advanced Manufacturing. Official website. URL: https://www.silesia-automotive.pl/silesia-automotive-1165?lang_id=5
6. Umiński S. Export performance cluster analysis of Poland's regions in the first 20 years of EU membership. *Quaestiones Geographicae*. 2025. № 44 (4). P. 31–41. URL: https://www.researchgate.net/publication/398697648_Export_performance_cluster_analysis_of_Poland%27s_regions_in_the_first_20_years_of_EU_membership